Motion

1975/76:2270

av herr Enlund m. fl.

med anledning av propositionen 1975/76:142 om upplysning i alkohol- och tobaksfrågorna och om anslag till hälsovårdsupplysning, m. m.

I juli 1973 presenterade tobaksutredningen ett omfattande åtgärdsprogram för att pressa tillbaka tobakskonsumtionen i vårt land. Utan att ta ställning till enstaka detaljer i förslaget ställde sig socialstyrelsen positiv till förslaget.

Hittills har regeringens åtgärder mot tobaksbruket begränsats till två förslag, som i jämförelse med utredningens omfattande program ter sig så obetydliga att uttrycket "det bidde bara en tumme" kan anses tillämpligt.

Det ena initiativet togs under hösten 1975 i regeringens proposition 1975/76:49 med förslag till lag om varningstext och innehållsdeklaration på tobaksvaror. Riksdagen godtog förslaget som innebär att förpackning till tobaksvaror fr. o. m. 1 januari 1977 skall vara märkt med uppgift om hälsorisker vid tobaksbruk och med uppgift om skadliga ämnen i tobak.

Det andra initiativet är det nu föreliggande förslaget i propositionen 1975/76:142 om upplysning i alkohol- och tobaksfrågor.

Båda dessa förslag utgör värdefulla steg i rätt riktning. Men de är enligt vår mening inte tillräckliga. Vilka effekter vi kommer att få av lagen om varningstext kan knappast bedömas förrän tidigast om ett par år. Resultatet av upplysningskampanjen kan möjligen avläsas något tidigare. Men under tiden fortgår tobakens skadeverkningar genom att ständigt nya årskullar barn och ungdom rekryteras som tobakskonsumenter. Enligt vår uppfattning borde tobaksutredningens förslag ha lett fram till ett beslut om ett samlat åtgärdsprogram för att på lång sikt tränga tillbaka tobaksbruket.

Redan vid 1974 års riksdag uttalade socialutskottet (vilket också anförts i propositionen) att "Kungl. Maj:t utan dröjsmål skulle ge riksdagen tillfälle ta ställning till ett program som innefattade åtgärder för en systematisk satsning på att få till stånd en minskning av tobakskonsumtionen". Det är enligt vår mening nu ytterst angeläget att regeringen – parallellt med upplysningsverksamheten – med största skyndsamhet verkställer riksdagens beställning från 1974.

Tobaksutredningen samlade en övertygande dokumentation om tobakens skadeverkningar. Av de cirka 5 000 personer som avled i London under smog-katastrofen år 1952 var nästan alla rökare. Av de personer som utvecklar lungcancer efter att ha arbetat i radonbemängd luft eller haft kontakt med amitrol är de flesta rökare. Enligt en undersökning av gruvarbetare i radonbemängda gruvor hade icke-rökarna bland dem lika låg lungcancerfrekvens som icke-rökarna i allmänhet. För rökarna bland gruvarbetarna

var däremot risken 20 gånger större än för rökare i allmänhet.

Sambandet mellan rökning och sjuklighet begränsar sig inte till rökarna. Det förs vidare till nästa generation. År 1969 publicerades en stor undersökning i England om gravida. Det var 17 000 kvinnor som följdes under havandeskapstiden, och deras barn studerades efter födelsen. Sedan har barnets utveckling följts till sjuårsåldern.

Barnen till de rökande mödrarna föddes med i genomsnitt lägre vikt och visade i fler fall samma egenskaper som för tidigt födda barn. De hade en 28-procentigt högre dödlighet än de icke-rökande mödrarnas barn. Så långt de överlevande barnen följts har de visat en eftersläpning i såväl psykisk som fysisk utveckling.

Arbetarskyddsstyrelsen har satt ett tak för tillåten förekomst av kvävedioxid i arbetslokaler. Detta maximivärde är 5 ppm. Bestämmelsen innebär att en högre koncentration än 5 ppm inte får inandas ens under kortare perioder. I koncentrerad tobaksrök finns 250 ppm kvävedioxid.

För arbetslokaler där 8 timmars arbetspass tillämpas har fastställts att kolmonoxid inte får överskrida 50 ppm och vätecyanid inte 10 ppm. I cigarettrök finns 42 000 ppm kolmonoxid och 16 000 ppm vätecyanid.

WHO betraktar tobakskonsumtionen, speciellt konsumtion av cigaretter, som ett av de allvarligaste hoten mot folkhälsan och rekommenderar sina medlemsländer att behandla den som ett sådant. I Storbritannien har man dragit slutsatsen att ingen känd faktor skulle kunna förbättra folkhälsan mer i industriländerna än en eliminering av cigarettrökningen.

Tobaksutredningen föreslog att för årsklass 1975 och de därpå följande skulle skapas en sådan miljö att dessa årsklasser skulle bli en första i stort sett rökfri generation.

Vi nämner i det följande de viktigaste punkterna i tobaksutredningens förslag.

Vid *mödra-och barnavårdscentralerna* bör lämnas utförlig information om tobakens skadeverkningar, särskilt till mödrar som är rökare eller tillhör rökande hushåll. Denna verksamhet ville tobaksturedningen ha i gång redan år 1974.

Inom *förskolan* bör arbetet mot rökning vara i gång från 1979. Eftersom barnen nu nått en ålder då det kan vara besvärande både för lärare och föräldrar att i undervisningen bekämpa vanor i hemmet bör tobaksfrågan huvudsakligen tas upp vid föräldramöten.

Från läsåret 1981/82 går årskull 1975 i *grundskolan*. Enligt tobaksutredningens uppfattning bör rökningen göras till en hälsofråga i stället för en ordningsfråga. Genom årliga hälsoundersökningar för både elever och anställda sprids kunskapen om att rökarna utgör en särskild riskgrupp. Målet bör vara en rökfri grundskola.

På 1990-talet börjar årskull 1975 komma ut i *arbetslivet*. Men redan dessförinnan hör vi dra ut konsekvenserna av kravet på ren luft i arbetslokalerna.

Om takvärdet för kvävedioxid i arbetslokaler är 5 ppm, för kolmonoxid

50 ppm och vätecyanid 10 ppm ter det sig helt orimligt att där får "produceras" tobaksrök som innehåller 250 ppm kvävedioxid, 42 000 ppm kolmonoxid och 16 000 ppm vätecyanid.

Den enda rimliga slutsatsen är att man i fortsättningen måste tillämpa takvärden även för de luftföroreningar i arbetslokaler som orsakas av tobaksrökningen. En följd av detta torde bli att rökning inte kan tillåtas i många arbetslokaler. Vi är emellertid medvetna om de svårigheter som kan uppstå, om man vill tillgodose t. ex. restaurangpersonalens och taxichaufförernas legitima rätt till ren luft i arbetslokalerna. Det är dock orimligt att t. ex. en icke rökande servitör måste arbeta hela sitt liv i en luft där föroreningarna av kvävedioxid, kolmonoxid och vätecyanid är mångfaldigt högre än de takvärden som gäller för andra arbetsplatser.

Det är uppenbart att det måste vara ett starkt samhällsintresse att sprida korrekt upplysning om tobaksbrukets hälsovådor. Den upplysningsverksamhet som propositionen föreslår framstår därför som angelägen. I propositionen sägs att det är nödvändigt att "denna upplysningsverksambet utformas på sådant sätt att den når så många människor som möjligt". Vidare sägs: "Av väsentlig betydelse i detta sammanhang är att skapa en sådan förståelse för tobaksproblemet att det uppmärksammas i massmedia. Ett aktivt intresse från press, radio och TV kan utgöra ett värdefullt stöd för andra åtgärder."

För en framgångsrik upplysningsverksamhet om tobaken är det värdefullt om radio och TV aktivt kan engageras. Som bekant bedrivs i såväl radio som TV en ganska omfattande upplysningsverksamhet, t. ex. i trafiksäkerhets- och sjövettsfrågor. Skadeverkningarna på dessa områden är dock avsevärt mindre än de som vållas av tobak och alkohol. Det föreligger starka skäl för att också ägna upplysningsverksamheten om alkohol och tobak betydande uppmärksamhet i etermedia. Socialstyrelsen bör sålunda använda anvisade medel även för upplysningsverksamhet via etermedia.

Med hänvisning till vad ovan anförts anhåller vi

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till samlat åtgärdsprogram för att tränga tillbaka tobakskonsumtionen,
2. att riksdagen uttalar att gällande takvärden för luftföroreningar i arbetslokaler skall äga giltighet även beträffande de föroreningar som orsakas av tobaksrökning.

Stockholm den 19 mars 1976

ERIC ENLUND (fp)

BIRGITTA HAMBRAEUS (c)

BERNT EKINGE (fp)

HANS WACHTMEISTER (m)
i Johannishus

SUNE OLSSON (vpk)
i Stockholm

KARL-ERIC NORRBY (c)

PER ISRAELSSON (vpk)

GOTAB 76 0000 Stockholm 1976